

SXEDIO.G11

9.1.1956: ΝΕΟΣ ΓΥΡΟΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΩΝ ΜΑΚΑΡΙΟΥ-ΧΑΡΤΙΓΚ. Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΕΠΑΝΕΡΧΕΤΑΙ ΜΕ ΕΠΑΝΕΙΛΗΜΜΕΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΟΥΝ ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΟ Ο ΟΠΟΙΟΣ ΖΗΤΑ ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΩΣ ΞΕΚΑΘΑΡΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΥΝΒΕΡΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Ο Καραμανλής θεώρησε ορθό να αποστείλει στη Λευκωσία τον πρέσβη Α. Λιάτη, που είχε διατελέσει πρόξενος στην Κύπρο στα τέλη της δεκαετίας του **1940** και γνώριζε προσωπικά τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, για να τον ενημερώσει για τις επαφές του με τους Βρετανούς.

Τελικά ο Μακάριος αποδέχθηκε ένα νέο γύρο συνομιλιών στις **9** Ιανουαρίου **1956**.

Στη συνάντηση αυτή ο Χάρτιγκ πήγε με το παλιό του σχέδιο-δήλωσης ελαφρά τροποποιημένο.

Με το νέο σχέδιο-δήλωσης η Βρετανία επαναλάμβανε τη θέση της ότι η αυτοδιάθεση δεν ήταν από τα θέματα που ουδέποτε μπορούσαν να εφαρμοσθούν στην Κύπρο, αναγνώριζε δηλαδή ότι κάποτε η αυτοδιάθεση θα παραχωρείτο, αλλά αφαίρεσε μερικές προϋποθέσεις από την εφαρμογή της.

Μια από αυτές τις προϋποθέσεις που αφαίρεσε ήταν εκείνη που προέβλεπε ότι οποιαδήποτε τελική λύση θα διασφάλιζε τα στρατηγικά συμφέροντα του Ηνωμένου Βασιλείου και των συμμάχων του.

Επίσης στο θέμα της συμμετοχής του κυπριακού λαού στη συνταγματική διακυβέρνηση αφαίρεσε τη φράση που αναφερόταν στις συνθηκές στις οποίες μετέσχαν οι ενδιαφερόμενες χώρες για την άμυνα της ανατολικής Μεσογείου και αναφερόταν στις υποχρεώσεις και τα στρατηγικά συμφέροντα της Βρετανίας και των συμμάχων της γενικά.

Αναφερόταν στη νέα πρόταση (σχέδιο δήλωσης) του Χάρτιγκ:

" Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας μετέχει στις αρχές οι οποίες ενσωματώθηκαν στον

Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τον Χάρτη του Πότομακ και τον Χάρτη του Ειρηνικού, τους οποίους έχει προσυπογράψει. Δεν είναι λοιπόν θέση της Βρετανικής Κυβέρνησης το ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης ουδέποτε μπορεί να εφαρμοσθεί στην Κύπρο. Η άποψη της είναι ότι τώρα η αρχή αυτή δεν είναι πρόταση που μπορεί να εφαρμοσθεί και λόγω της παρούσης στρατηγικής κατάστασης και λόγω των συνεπειών τις οποίες θα έχει στις σχέσεις μεταξύ των δυνάμεων του Βορειοατλαντικού Συμφώνου στην Ανατολική Μεσόγειο.

(Από την προηγούμενη δήλωση αφαιρείτο η ακόλουθη φράση: "Γι' αυτό, η Κυβέρνηση πρέπει να ικανοποιηθεί ότι οι οποιαδήποτε τελική λύση διασφαλίζει τα στρατηγικά συμφέροντα του Ηνωμένου Βασιλείου και των συμμάχων του).

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έχει τώρα προσφέρει μέτρα ευρείας αυτοκυβέρνησης. Εάν ο Κυπριακός λαός συμμετάσχει στη συνταγματική εξέλιξη η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας προτίθεται να εργασθεί για μια τελική λύση, η οποία (αφηρέθη η φράση "θα ικανοποιούσε τους πόθους του Κυπριακού λαού, στα πλαίσια) θα συνήδε προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν και τα στρατηγικά συμφέροντα της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας και των συμμάχων της και η οποία θα ικανοποιούσε τους πόθους του Κυπριακού λαού.

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα είναι διατεθειμένη να συζητήσει το μέλλον της νήσου με αντιπροσώπους του Κυπριακού λαού, όταν η αυτοκυβέρνηση αποδειχθεί πρόταση που θα μπορούσε να λειτουργήσει ικανοποιητικά και ικανή να εξασφαλίσει τα συμφέροντα όλων των τμημάτων της κοινότητας".

Ο Μακάριος απάντησε και πάλι όχι στη νέα πρόταση του Κυβερνήτη Χάρτιγκ που υποχωρούσε με το σταγονόμετρο.

Νέα συνάντηση έγινε στις **13** του ίδιου μήνα και ο Χάρτιγκ τροποποίησε για μια ακόμη φορά το σχέδιο του αφαιρώντας και πάλι μερικές προϋποθέσεις στην

εφαρμογή του δικαιώματος του Κυπριακού λαού για αυτοδιάθεση.

Στις προηγούμενες δυο προτάσεις του ο Χάρτιγκ τόνιζε ότι η εφαρμογή της Αρχής της Αυτοδιάθεσης δεν μπορούσε να γίνει τώρα λόγω της στρατηγικής κατάστασης και των συνεπειών τις οποίες θα είχε, στις σχέσεις μεταξύ των δυνάμεων του Βορειοατλαντικού συμφώνου (NATO) στην Ανατολική Μεσόγειο.

Με τη νέα του πρόταση στις 13 Ιανουαρίου ο Χάρτιγκ ανέφερε ότι η αρχή της Αυτοδιάθεσης δεν μπορούσε να γίνει τώρα, "λόγω της παρούσης στρατηγικής και πολιτικής κατάστασης στην Ανατολική Μεσόγειο", αφαιρούσε δηλαδή στη νέα του πρόταση τα όσα αναφέρονταν στο NATO.

Ανέφερε ο Σερ Τζων Χάρτιγκ στη νέα του πρόταση:

"Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας μετέχει στις αρχές οι οποίες ενσωματώθηκαν στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τον Χάρτη του Πότομακ και τον Χάρτη του Ειρηνικού, τους οποίους έχει προσυπογράψει. Δεν είναι λοιπόν θέση της Βρετανικής Κυβέρνησης το ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης ουδέποτε μπορεί να εφαρμοσθεί στην Κύπρο. Η άποψη της είναι ότι τώρα η αρχή αυτή δεν είναι πρόταση που μπορεί να εφαρμοσθεί και λόγω της παρούσης στρατηγικής κατάστασης και πολιτικής κατάστασης στην Ανατολική Μεσόγειο (προστίθετο δηλαδή πέραν "της στρατηγικής κατάστασης" και "η πολιτική" και αφαιρείτο η φράση "και λόγω των συνεπειών τις οποίες θα έχει στις σχέσεις μεταξύ των δυνάμεων του Βορειοατλαντικού Συμφώνου στην Ανατολική Μεσόγειο).

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έχει τώρα προσφέρει μέτρα ευρείας αυτοκυβέρνησης. Εάν ο Κυπριακός λαός συμμετάσχει στη συνταγματική εξέλιξη η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας προτίθεται να εργασθεί για μια τελική λύση, η οποία θα συνήδε προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν και τα

στρατηγικά συμφέροντα της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας και των συμμάχων της και η οποία θα ικανοποιούσε τους πόθους του Κυπριακού λαού.

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα είναι διατεθειμένη να συζητήσει το μέλλον της νήσου με αντιπροσώπους του Κυπριακού λαού, όταν η αυτοκυβέρνηση αποδειχθεί πρόταση που θα μπορούσε να λειτουργήσει ικανοποιητικά και ικανή να εξασφαλίσει τα συμφέροντα όλων των τμημάτων της κοινότητας".

Στις **27** Ιανουαρίου **1956** ύστερα από επαφές του Χάρτιγκ στο Λονδίνο ο Κυβερνήτης υπέβαλε και πάλι για τέταρτη φορά τροποποιημένο το σχέδιο του.

Το σχέδιο παρέμενε βασικά στις ίδιες γραμμές, δηλαδή αυτοδιάθεση- αυτοκυβέρνηση, αλλά αυτή τη φορά προβαλλόταν ως λόγος για τη μη εφαρμογή της αυτοδιάθεσης άμεσα "η παρούσα κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο" δηλαδή είχαν αφαιρεθεί οι φράσεις "πολιτική και στρατιωτική κατάσταση" όπως αναφερόταν σε προηγούμενη πρόταση.

Ο Χάρτιγκ συνόδευσε το σχέδιο του και με ένα σχέδιο δήλωσης εκ μέρους του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου αυτή τη φορά θεωρώντας το ως βέβαιο ότι θα το δεχόταν.

Το σχέδιο δήλωσης προτεινόταν από τον Κυβερνήτη για να εκδοθεί από τον Αρχιεπίσκοπο όταν θα αποδεχόταν τις προτάσεις του.

Με την έτοιμη δήλωση που του είχε επιδώσει ο Χάρτιγκ, ο Αρχιεπίσκοπος αναλάμβανε την υποχρέωση να καλέσει τους Κυπρίους να σταματήσουν τις "πράξεις βίας", ώστε να καταστεί δυνατή η εισαγωγή και εφαρμογή νέου συντάγματος.

Ο Κυβερνήτης ανέλυσε στο Μακάριο το σχέδιο του και από τη ανταλλαγή των απόψεων θα πρέπει να έφυγε με την εντύπωση ότι όλα θα πήγαιναν προς το καλύτερο.

Γι' αυτό την επομένη ημέρα κιόλας, **28** Ιανουαρίου **1956**, απέστειλλε επιστολή στο Μακάριο, με την οποία επιβεβαίωνε όσα είχαν ανταλλάξει και προφορικά, κατά τη συνάντησή τους και παράλληλα

επισύναπτε τόσο το νέο του σχέδιο (αντίγραφο του οποίου είχε δώσει στο Μακάριο την προηγούμενη) όσο και το κείμενο της δήλωσης στην οποία θα ήθελε να προβεί ο Μακάριος προκειμένου να διευθετηθεί το όλο ζήτημα

Στην επιστολή του ο Κυβερνήτης Χάρτιγκ άφηνε να εννοηθεί ότι η πρόταση του αυτή ήταν και η τελευταία και με διπλωματικό τρόπο προειδοποιούσε το Μακάριο για τις συνέπειες που θα υπήρχαν σε μια ενδεχόμενη αποτυχία των συνομιλιών τους.

" Δεν είναι ανάγκη", τόνιζε " να υπογραμμίσω σε σας τις συνέπειες ενδεχόμενης αποτυχίας μας να καταλήξουμε σε συμφωνία στη βάση η οποία προτείνεται".

Τόνιζε ακόμα ότι θα σύμφερε σε όλους όπως η αβεβαιότητα από τις επαφές τους τερματισθεί, ίσως γιατί φοβόταν ότι η απραξία που παρατηρείτο από στρατιωτικής πλευράς στην αντιμετώπιση της ΕΟΚΑ, λόγω των επαφών του με τον Αρχιεπίσκοπο, έδινε την ευκαιρία στο Διγενή, αρχηγό της ΕΟΚΑ, να ανασυνταχθεί.

Ανέφερε στην επιστολή του ο Κυβερνήτης:

28 Ιανουαρίου, 1956

Προς την Α. Μακαριότητα
τον Αρχιεπίσκοπον Κύπρου
κ. Μακάριον
Λευκωσία

Μακαριώτατε,

Επιβεβαιώ διά της ταχύτερας δυνατής ευκαιρίας ό,τι σας είπον χθες σχετικώς με την επίσκεψιν μου εις Λονδίνον και παρακαλώ υμάς, όπως εξετάσητε επισταμένως κατά πόσον, υπό το φως της επιστολής ταύτης, είναι δυνατόν να εξευρεθῆ τώρα βάσις διά την συνεργασίαν σας εις την ανάπτυξιν συνταγματικής Κυβερνήσεως εν Κύπρω.

Σκοπός της εις Λονδίνον επισκέψεως μου ήτο όπως συζητήσω τα πολιτικά προβλήματα της Κύπρου μετά Υπουργών και ιδιαιτέρως όπως επωφεληθῶ της

ευκαιρίας ταύτης διά συζήτησιν μετά του Πρωθυπουργού προ της αναχωρήσεως του εις Ηνωμένας Πολιτείας. Περιέγραψα εις τους ενδιαφερομένους Υπουργούς την πορείαν την οποίαν είχαν λάβει αι προηγούμεναι συνομιλίας μας και τας απόψεις τας οποίας είχετε εκφράσει.

Ως αποτέλεσμα των εν Λονδίνω συνομιλιών μου, η Κυβέρνησις της αυτής Μεγαλειότητος είναι τώρα διατεθειμένη να προβή εις την συνημμένην δήλωσιν (1ον συνημμένον έγγραφον), εις την οποίαν, ως θα παρατηρήσητε έχουν επενεχθή ωρισμένα τροποποιήσεις. Η ούτως επιδειχθείσα υπό της Κυβερνήσεως της Αυτής Μεγαλειότητος προθυμία, εγένετο υπό την προϋπόθεσιν ότι θα είσθε διατεθειμένος να δηλώσητε ότι αποδέχεσθε την δήλωσιν ταύτην ως παρέχουσαν βάσιν διά συνεργασίαν ημών και των συμπατριωτών σας εις την ανάπτυξιν συνταγματικής Κυβερνήσεως, και ότι χρησιμοποιήσατε όλην την επιρροήν σας διά να τεθή τέρμα εις την βίαν και την αναταραχήν. Πρέπει να τονίσω ότι κατά την γνώμην της Κυβερνήσεως της Αυτής Μεγαλειότητος η άποψις αυτής, ως αύτη εκτίθεται εις την συνημμένην δήλωσιν, είναι τόσον λογική ώστε να είναι βέβαιον ότι θα τύχη ευρείας υποστηρίξεως όχι μόνον εις το Ηνωμένον Βασίλειον, αλλά και αλλαχού.

Εισηγούμαι ότι ο τρόπος διατυπώσεως της δηλώσεως σας πρέπει να είναι ως ο συνημμένος τύπος (2ον συνημμένον έγγραφον). Παρ' όλον ότι η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος είναι διατεθειμένη ν' αφήση την φραστικήν διατύπωσιν του εγγράφου τούτου της μεταξύ ημών συμφωνίας εις την Υμετέραν Μακαριότητα θεωρεί βασικόν ότι η ουσία δέον να είναι σύμφωνος προς το εσώκλειστον σχέδιον.

Εν σχέσει με τας ερωτήσεις τας οποίας ηγείρατε κατά την διάρκειαν των συνομιλιών μας, περί της μορφής του συντάγματος, το οποίον η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος έχει κατά νουν, δέον να επαναλάβω ότι κατά το παρόν στάδιον δεν δύναμαι να προσθέσω τι εις τας δηλώσεις αίτινες εγένοντο κατά καιρούς υπό Υπουργών της Αυτής

Μεγαλειότητας. Αι λεπτομέρειαι του συντάγματος δέον να αποτελέσουν θέμα προς συζήτησιν μετά των αντιπροσώπων όλων των τμημάτων της Κοινότητος, κατά τον κατάλληλον χρόνον και επομένως εναπόκειται εις την Υμετέραν Μακαριότητα και το Συμβούλιον σας, όπως επιφυλάξητε την θέσιν σας επί του σημείου τούτου, εάν επιθυμήτε να πράξητε ούτω εις την προς ημάς απάντησιν σας. Δεν είναι ανάγκη να υπογραμμίσω εις υμάς τας συνεπείας ενδεχομένης αποτυχίας ημών να καταλήξωμεν εις συμφωνίαν επί της βάσεως, ήτις τώρα προτείνεται. Η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος φρονεί ότι έχει τώρα επιτελέσει παν δυνατον βήμα, όπως προσεγγίση τας απόψεις τας οποίας εξεθέσατε κατά την διάρκειαν των συνομιλιών μας σχετικώς με την μορφήν την οποίαν θα έπρεπε να λάβη η δήλωσις πολιτικής της Βρειτανικής Κυβερνήσεως. Είναι προς το συμφέρον πάντων, ιδιαιτέρως δε του Κυπριακού λαού όπως η αβεβαιότης ήτις δημιουργείται εκ των διαπραγματεύσεων ημών προς επίτευξιν συμφωνίας μη παραταθή. Η Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος είναι της γνώμης ότι αι απόψεις της δέον να γίνουν γνωσταί άνευ αδικαιολογήτου καθυστερήσεως, ώστε η δημοσία γνώμη ενταύθα και εις το εξωτερικόν να δυνηθή να εκτιμηθή τας προσπάθειάς τας οποίας η Κυβέρνησις έχει καταβάλει προς επίτευξιν συμφωνίας, προσπάθειάς αι οποίαι, ως αύτη είναι βεβαία θα τύχουν επιδοκίμασίας εκ μέρους πάντων των ορθοφρονούντων ανθρώπων. Οθεν, θα παρεκάλουν την Υμετέραν Μακαριότητα όπως με ειδοποιήση το συντομώτερον, κατά πόσον είναι εις θέσιν τώρα να δεχθή την δήλωσιν της Κυβερνήσεως της Αυτής Μεγαλειότητος, ως βάσιν προς συνεργασίαν κατά πόσον εις περίπτωσιν της τοιαύτης αποδοχής θα ανελάμβανε να προβή εις δήλωσιν επί των γραμμών τας οποίας έχω εισηγηθή.

Εάν εντός των όρων της επιστολής ταύτης και των συνημμένων εγγράφων φρονείτε ότι υπάρχει οιοδήποτε ζήτημα το οποίον χρήζει περαιτέρω διευκρινήσεως, θα ήμην λίαν πρόθυμος να διευθετήσω νέαν συνάντησιν μετά της Υμετέρας Μακαριότητος.

Πρέπει όμως να καταστήσω σαφές ότι όσον αφορά την ουσίαν των δηλώσεων δεν είμαι εις θέσιν να προβώ εις περαιτέρω τροποποιήσεις.

Είμαι βέβαιος ότι η Υμετέρα Μακαριότητα συμμερίζεται την άποψιν της Κυβερνήσεως της Αυτής Μεαλειότητος και εμού ότι είναι επιθυμητόν όπως αγάγωμεν τας συνομιλίας ταύτας εις πέρας μετά της ελαχίστης δυνατής καθυστερήσεως. Εάν, επομένως επιθυμείτε περαιτέρω συνάντησιν θα σας παρεκάλουν όπως αύτη πραγματοποιηθή λίαν συντόμως".

Παραμένω Μακαριώτατε.
Ολως Υμέτερος
ΤΖΩΝ ΧΑΡΤΙΓΚ
Κυβερνήτης

(Μεταγλώττιση)

28 Ιανουαρίου, 1956

Προς την Α. Μακαριότητα
τον Αρχιεπίσκοπον Κύπρου
κ. Μακάριον
Λευκωσία

Μακαριότητα,

Επιβεβαιώνω με την ταχύτερη δυνατή ευκαιρία ό,τι σας είπα χθες σχετικά με την επίσκεψη μου στο Λονδίνο και σας παρακαλώ, όπως εξετάσετε επισταμένα κατά πόσο, υπό το φως της επιστολής αυτής, είναι δυνατό να εξευρεθεί τώρα βάση για τη συνεργασία σας στην ανάπτυξη συνταγματικής Κυβέρνησης στην Κύπρο.

Σκοπός της επίσκεψης μου στο Λονδίνο ήταν όπως συζητήσω τα πολιτικά προβλήματα της Κύπρου με τους Υπουργούς και ιδιαίτερα όπως επωφεληθώ της ευκαιρίας αυτής για συζήτηση με τον Πρωθυπουργό πριν από την αναχώρηση του στις Ηνωμένες Πολιτείες. Περιέγραψα στους ενδιαφερόμενους Υπουργούς την πορεία την οποία είχαν λάβει οι προηγούμενες συνομιλίες μας και τις απόψεις τις οποίες είχατε

εκφράσει.

Ως αποτέλεσμα των συνομιλιών μου στο Λονδίνο, η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας είναι τώρα διατεθειμένη να προβεί στη συνημμένη δήλωση (1ο συνημμένο έγγραφο), στην οποία, όπως θα παρατηρήσετε έχουν επενεχθεί ωρισμένες τροποποιήσεις. Η προθυμία που επιδείχθηκε από την Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας, έγινε υπό την προϋπόθεση ότι θα είσθε διατεθειμένος να δηλώσετε ότι αποδέχεσθε τη δήλωση αυτή ότι παρέχει βάση για συνεργασία σας και των συμπατριωτών σας στην ανάπτυξη συνταγματικής Κυβέρνησης, και ότι θα χρησιμοποιήσετε όλη τη επιρροή σας για να τεθεί τέρμα στη βία και την αναταραχή. Πρέπει να τονίσω ότι κατά τη γνώμη της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας η άποψη της, όπως αυτή εκτίθεται στη συνημμένη δήλωση, είναι τόσο λογική ώστε να είναι βέβαιο ότι θα τύχει ευρείας υποστήριξης όχι μόνο στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά και αλλοιού.

Εισηγούμαι ότι ο τρόπος διατύπωσης της δήλωσης σας πρέπει να είναι όπως ο συνημμένος τύπος (2ο συνημμένο έγγραφο). Παρ' όλον ότι η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας είναι διατεθειμένη ν' αφήσει τη φραστική διατύπωση του εγγράφου αυτού για τη μεταξύ σας συμφωνία στη Μακαριότητα Σας, θεωρεί βασικό ότι η ουσία πρέπει να είναι σύμφωνη προς το εσώκλειστο σχέδιο.

Σχετικά με τις ερωτήσεις τις οποίες εγείρετε κατά τη διάρκεια των συνομιλιών μας, για τη μορφή του συντάγματος, το οποίο η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας έχει κατά νουν, πρέπει να επαναλάβω ότι κατά το παρόν στάδιο δεν μπορώ να προσθέσω κάτι στις δηλώσεις οι οποίες έγιναν κατά καιρούς από Υπουργούς της Αυτής Μεγαλειότητας. Οι λεπτομέρειες του συντάγματος πρέπει να αποτελέσουν θέμα προς συζήτηση με τους αντιπροσώπους όλων των τμημάτων της Κοινότητας, κατά τον κατάλληλο χρόνο και επομένως εναπόκειται στη Μακαριότητα Σας και το Συμβούλιο σας, όπως επιφυλάξετε τη θέση σας στο σημείο αυτό, εάν επιθυμείτε να πράξετε έτσι στην

απάντησή σας προς εμάς. Δεν είναι ανάγκη να υπογραμμίσω σε σας τις συνέπειες ενδεχομένης αποτυχίας σας να καταλήξουμε σε συμφωνία στη βάση, η οποία τώρα προτείνεται. Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας φρονεί ότι έχει τώρα επιτελέσει κάθε δυνατό βήμα, όπως προσεγγίσει τις απόψεις τις οποίες εξεθέσετε κατά τη διάρκεια των συνομιλιών μας σχετικά με τη μορφή την οποία θα έπρεπε να λάβει η δήλωση πολιτικής της Βρετανικής Κυβέρνησης. Είναι προς το συμφέρον όλων, ιδιαίτερα δε του Κυπριακού λαού όπως η αβεβαιότητα η οποία δημιουργείται από τις διαπραγματεύσεις μας προς επίτευξη συμφωνίας μη παραταθεί. Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας είναι της γνώμης ότι οι απόψεις της πρέπει να γίνουν γνωστές χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ώστε η δημόσια γνώμη ενταύθα και στο εξωτερικό να μπορέσει να εκτιμήσει τις προσπάθειες τις οποίες η Κυβέρνηση έχει καταβάλει προς επίτευξη συμφωνίας, προσπάθειες οι οποίες, όπως αυτλή είναι βέβαιη θα τύχουν επιδοκιμασίας από μέρους όλων των ορθοφρονούντων ανθρώπων. Ετσι, θα παρακαλούσα τη Μακαριότητα Σας όπως με ειδοποιήσει το συντομότερο, κατά πόσο είναι σε θέση τώρα να δεχθεί τη δήλωση της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας, ως βάση προς συνεργασία κατά πόσο σε περίπτωση της τέτοιας αποδοχής θα αναλάμβανε να προβεί σε δήλωση στις γραμμές τις οποίες έχω εισηγηθεί.

Εάν μέσα στους όρους της επιστολής αυτής και των συνημμένων εγγράφων φρονείτε ότι υπάρχει οποιοδήποτε ζήτημα το οποίο χρειάζεται περαιτέρω διευκρίνηση, θα ήμουν πολύ πρόθυμος να διευθετήσω νέα συνάντηση με την Μακαριότητα Σας. Πρέπει όμως να καταστήσω σαφές ότι όσον αφορά την ουσία των δηλώσεων δεν είμαι σε θέση να προβώ σε περαιτέρω τροποποιήσεις.

Είμαι βέβαιος ότι η Μακαριότητά Σας συμμερίζεται την άποψη της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας και εμένα ότι είναι επιθυμητό όπως αγάγουμε τις συνομιλίες αυτές σε πέρας με την ελάχιστη δυνατή καθυστέρηση. Εάν, επομένως

επιθυμείτε περαιτέρω συνάντηση θα σας παρακαλούσα όπως αυτή πραγματοποιηθεί πολύ σύντομα".

Παραμένω Μακαριώτατα
Ολως Υμέτερος
ΤΖΩΝ ΧΑΡΤΙΓΚ
Κυβερνήτης

Το πρώτο έγγραφο που επισύναπτε ο Χάρτιγκ στην επιστολή του ήταν το νέο του σχέδιο δήλωσης της Βρετανικής Κυβέρνησης το οποίο θα δινόταν στη δημοσιότητα αν συμφωνούσε και ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

Το σχέδιο (που είχε προταθεί στο Μακάριο στη συνάντηση τους στις **27** Ιανουαρίου **1956**, δηλαδή την προηγούμενη και δινόταν τώρα γραπτώς έχει ως εξής:

"Η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας μετέχει στις αρχές οι οποίες ενσωματώθηκαν στον Καταστατικό Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τον Χάρτη του Πότομακ και τον Χάρτη του Ειρηνικού, τους οποίους έχει προσυπογράψει. Δεν είναι λοιπόν θέση της Βρετανικής Κυβέρνησης το ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης ουδέποτε μπορεί να εφαρμοσθεί στην Κύπρο. Η άποψη της είναι ότι τώρα η αρχή αυτή δεν είναι πρόταση που μπορεί να εφαρμοσθεί και λόγω της παρούσης κατάστασης στην Ανατολική Μεσόγειο.

(Αφαιρείτο δηλαδή η φράση "λόγω της παρούσης στρατηγικής κατάστασης και πολιτικής κατάστασης στην Ανατολική Μεσόγειο).

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας έχει τώρα προσφέρει μέτρα ευρείας αυτοκυβέρνησης. Εάν ο Κυπριακός λαός συμμετάσχει στη συνταγματική εξέλιξη η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας προτίθεται να εργασθεί για μια τελική λύση, η οποία θα ικανοποιούσε τους πόθους του Κυπριακού λαού, θα συνήδε προς τα στρατηγικά συμφέροντα της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας και των συμμάχων της και θα λάμβανε υπόψη τις υπάρχουσες συμμαχίες, στις οποίες μετέχει η Κυβέρνηση της Αυτής Μεγαλειότητας.

(Αντικαθίστατο δηλαδή η φράση όπως η τελική λύση "θα συνήδε προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν και τα στρατηγικά συμφέροντα της Κυβέρνησης της Α. Μεγαλειότητας και των συμμάχων της και η οποία θα ικανοποιούσε τους πόθους του Κυπριακού λαού".

Η Κυβέρνηση της Α. Μεγαλειότητας θα είναι διατεθειμένη να συζητήσει το μέλλον της νήσου με αντιπροσώπους του Κυπριακού λαού, όταν η αυτοκυβέρνηση αποδειχθεί ικανή να διασφαλίσει τα συμφέροντα όλων των τμημάτων της κοινότητας"

(Αντικαθίστατο δηλαδή η φράση όπως "η πρόταση που θα μπορούσε να λειτουργήσει ικανοποιητικά και ικανή να εξασφαλίσει τα συμφέροντα όλων των τμημάτων της κοινότητας").

Το δεύτερο έγγραφο του Χάρτιγκ ήταν το πιο κάτω σχέδιο δήλωσης του Αρχιεπισκόπου:

" Η Α. Μ. ο Αρχιεπίσκοπος αφού έλαβε γνώση της δήλωσης της Κυβέρνησης της Αυτής Μεγαλειότητας για το μέλλον της Κύπρου δήλωσε προς τον Κυβερνήτη ότι βρίσκει τη δήλωση αυτή αποδεκτή ως βάση στην οποία θα συνεργασθεί με την Κυβέρνηση της Κύπρου στην εισαγωγή συντάγματος και τη ανάπτυξη αυτοκυβέρνησης και ότι θα συμβούλευσε τους συμπατριώτες του να πράξουν το ίδιο.

Η Α. Μ. δήλωσε περαιτέρω προς τον κυβερνήτη ότι συμφωνεί ότι η επεξεργασία συντάγματος και η ανάπτυξη αυτοκυβέρνησης δεν μπορεί να προχωρήσουν σε ατμόσφαιρα βίας και αναταραχής. Ετσι διαβεβαίωσε την Αυτού Εξοχότητα ότι θα χρησιμοποιήσει όλη την επιρροή του για να τεθεί τέρμα στις πράξεις βίας και ανομίας σε τρόπο ώστε η εισαγωγή της συνταγματικής Κυβέρνησης να μπορεί να πραγματοποιηθεί κανονικά".

Ομως παρά τις παραχωρήσεις ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δεν αισθανόταν ικανοποιημένος γιατί έπρεπε να παραβεί τον όρκο του που είχε δώσει στη Φανερωμένη για την Ένωση και ακόμα έπρεπε να πείσει τους κυπρίους ότι έπρεπε να δεχθούν σύνταγμα σε μια περίοδο που ο ίδιος αλλά και οι άλλοι ηγέτες του τόπου φοβούνταν ένα σύνταγμα ως ο διάβολος το

λιβάνι.